PREGLED SUSTAVA FINANCIRANJA POLITIČKIH STRANAKA U EUROPSKIM ZEMLJAMA

MINISTARSTVO PRAVOSUĐA
Sektor za suzbijanje korupcije

ožujak 2010.

Sadržaj

Španjolska…….....2

Velika Britanija…….....4

Njemačka……....5

Slovačka…….....9

Slovenija…….....11

Poljska…….....12

Bosna i Hecegovina...……...…14

Albanija……....16

Švedska……18

Latvija ……..20

Norveška……..23

Španjolska

Zakonodavni okvir
Zakon o općem izbornom sustavu
Zakon o financiranju političkih stranaka

Javno finaciranje
Zakonom o financiranju političkih stranaka propisano je da se političke stranke mogu izravno javno financirati:

- javnim subvencijama za troškove izbora
- godišnjim državnim subvencijama za operativne aktivnosti i troškove osiguranja
- subvencijama lokalne i regionalne vlasti za operativne aktivnosti
- izvanrednim subvencijama za svrhe oglašavanja
- doprinosima parlamentarnim strankama na državnoj, regionalnoj i općinskoj razini
- određenim iznosom iz proračuna lokalnih jedinica (za lokalne izbore)
- izvanrednim doprinosima za potrebe referenduma

Subvencije se dodjeljuju na osnovu broja mjesta/glasova dobivenih na zadnjim izborima, a Zakon o općem izbornom sustavu propisuje točan novčani iznos. Javno se ne može financirati stranka koja u svom upravnom tijelu ili na izbornoj listi ima osobu osuđenu za neko teže kazneno djelo (npr.terorizam), a čak 80-95% prihoda stranaka proizlazi iz javnog financiranja.

Privatno financiranje
Političke stranke se mogu financirati:

- članarinama
- prihodima od stranačke imovine i aktivnosti (promotivne aktivnosti, publikacije…)
- zajmovima i kreditima
- nasljedstvom
- donacijama u novcu ili stvarima od fizičkih (bilo domaćih ili stranih državljana) i pravnih osoba (upravni odbor mora odobriti donaciju i provjeriti njenu zakonitost).

Postoje porezne olakšice za donacije fizičkih osoba (do 600€ godišnje).

Zabranjene su:

- anonimne donacije
- donacije fizičkih ili pravnih osoba u iznosu većem od 100.000€ godišnje (doniranje nekretnina nije podložno ovoj zabrani), a za vrijeme izborne kampanje osoba (fizička ili pravna) ne može stranci donirati iznos veći od 6.000€
- donacije tijela javnog sektora
- plaćanja trećih osoba za troškove koji su nastali djelovanjem političke stranke
- donacije stranih vlada, javnih tijela, trg.društava

Političke stranke ne smiju se baviti aktivnostima kojima je cilj ostvarivanje dobiti.

U izbornim kampanjama za opće izbore (Kongres i Senat) ne može se potrošiti više od iznosa koji se dobije množenjem broja stanovnika u izbornom području na kojem je stranka predstavila svoju izbornu listu sa iznosom od 0.24€. Na izborima za Europski parlament množi se sa 0.12€, a na lokalnim s 0.007€.

Transparentnost
Političke stranke imaju obvezu čuvati (najmanje 6 godina) svoje poslovne knjige uključujući točne zapise prihoda i troškova. Za troškove izborne kampanje mora se otvoriti poseban račun u kojem će se točno navesti pojedini donatori i podaci o njima.

Financijska izvješća se odvojeno podnose Revizijskom sudu (neovisnom tijelu pod pokroviteljstvom zastupničkih tijela) i to za redovne aktivnostii za i vezano uz izborne kampanje. Rok za predaju izvješća je 30.lipnja svake godine.

Policija ima pristup poslovnim knjigama u slučaju sumnje na počinjeno kazneno djelo, jednako kao i porezna inspekcija. Javnost nema mogućnost uvida u financijsku situaciju političkih stranaka izuzev godišnjeg izvješća koje izdaje Revizijski sud.
Vanjski nadzor, uz Revizijski sud, provode i lokalne revizijske ustanove lokalnih zajednica, a pojedine ovlasti imaju i izborne komisije. Ova tijela obavljaju svoj rad potpuno neovisno, imaju vlastiti proračun i široke istražne ovlasti.

Sankcije
Političke stranke mogu prekršajno odgovarati u dva slučaja:
- ako se prijeđe gornja granica dopuštenog iznosa donacije, odredit će se se kazna u dvostrukom iznosu prekoračene svote
- nepodnošenje ili podnošenje nepotpunog/netočnog financijskog izvješća može dovesti do prekida javnog financiranja

Revizijski sud je odgovoran za izricanje sankcija, a žalbe na njegove odluke ulažu se Vrhovnom sudu. Članovi stranke mogu i kazneno odgovarati (u Španjolskoj ne postoji kaznena odgovornost pravnih osoba) za prekršaje vezane uz kršenje dužnosti vođenja poslovnih knjiga ili nezakonito korištenje javnih fondova. Sankcije mogu biti zatvorska ili novčana kazna, a izriču ih sudovi u redovnom kaznenom postupku.

Imunitet
Ne postoji imunitet za procesuiranje osoba koje su prekršile pravila o političkom financiranju. Jedini izuzetak su članovi središnjeg i lokalnih predstavničkih tijela koji uživaju imunitet u izvršavanju poslova vezanih uz njihovu funkciju; oni ne mogu biti procesuirani bez prethodnog odobrenja nadležnog tijela.

Velika Britanija

Zakonodavni okvir
Zakon o političkim strankama, izborima i referendumu
(Political Parties, Election and Referendums Act)

Javno financiranje
Iznosi su mali i koriste se samo za točno određene namjene. Izravno javno financiranje propisano je odredbama Zakona o političkim strankama, izborima i referendumu. Iznos od 2.000,000£ dijeli se među strankama koje imaju 2 ili više zastupnika u parlamentu.
"Short Money"- određeni iznos se dodjeljuje oporbenim strankama zastupljenim u Zastupničkom domu za njihove parlamentarne aktivnosti.
"Cranborne Money"- kao i "Short Money", ali oporbenim strankama zastupljenim u Domu Lordova

Privatno financiranje
Donacijom se, osim davanja novca u gotovini i nasljedstva, smatra i nenovčana potpora stranci (npr.osiguravanje poslovnog prostora, opskrba…), te sponzoriranje događanja u organizaciji političke stranke. Nema gornje granice iznosa donacije koju politička stranka može primiti, bilo od pravne ili fizičke osobe, ali se za iznose veće od 200£ ipak traže određeni pokazatelji transparentnosti (podnošenje izvješća o donacijama Izbornoj komisiji). Nema poreznih olakšica za donatore.

Stranke se mogu financirati i članarinama, prihodima od imovine, zajmovima, prihodima od stranačkih aktivnosti itd. Anonimne donacije su dozvoljene do iznosa od 200£, kao i donacije iz inozemstva (samo iznimno su moguće i preko tog iznosa).
U kampanji se može potrošiti do 30.000£ po osvojenom mjestu u Parlamentu.

Transparentnost
Političke stranke moraju čuvati svoje poslovne knjige najmanje 6 godina od kraja financijske godine. Izvješća se predaju Izbornoj komisiji kao nezavisnom parlamentarnom tijelu čiji je glavni cilj očuvanje integriteta i povjerenja javnosti u demokratskom procesu.

Sankcije
Za kršenje odredbi Zakona o političkim strankama, izborima i referendumu može se odgovarati i građansko i kazneno. Za prekršaje vezane uz aktivnosti političke stranke odgovoran je najčešće blagajnik stranke jer je njegova dužnost knjigovodstvo i pisanje izvješća o prihodima i rashodima. Sankcije za kaznena djela mogu biti novčane (do 5.000,00£) i zatvor do 1 godine, a izriču ih sudovi.

Građanska odgovornost se pojavljuje puno rjeđe i to uglavnom zbog zakašnjelog podnošenja knjigovodstvenih izvješća. Sankcije se izriču organizaciji ili stranci čiji je član odgovoran za kršenje pravila, a ne direktno pojedincu. Te sankcije su uglavnom novčane, a u krajnjem slučaju moguće je i brisanje iz registra političkih stranaka.

Imunitet
U Velikoj Britaniji nema imuniteta od progona ili kažnjavanja osoba koje su prekršile pravila o političkom financiranju.

Njemačka

Zakonodavni okvir
Ustav
Zakon o političkim strankama (1967) – obuhvaća i odredbe o izbornim kampanjama

Financiranje političkih stranaka prvenstveno se temelji na članarinama i donacijama. Osim toga, političke stranke su slobodne koristit sva zakonita sredstva za realiziranje prihoda. Uz to, političke stranke u Njemačkoj financiraju se i putem javnog financiranja.

Prema Ustavu, odnosno Zakonu o političkim strankama, političke stranke imaju slijedeće obaveze:

- podnositi javna financijska izvješća (provjerava ih predsjednik Parlamenta)
- prijaviti nepravilne podatke u financijskim izvješćima
- pravo na prihvaćanje donacija

Finacijsko izvješće stranke mora obuhvaćati:

- članarine
- doprinose plaćene od strane predstavnika/službenika
- donacije
- prihode od poslovnih aktivnosti
- prihod od druge imovine
- račune od organiziranih događaja, distribucije tiskanog materijala i publikacija i drugih aktivnosti koje donose prihode
- javna sredstva
- bilo koje druge račune

Najvažniji izvori financiranja su: članarine, doprinosi od strane izabranih predstavnika, donacije i javno financiranje. Ne postoje određena pravila vezano uz financiranje kandidata na izborima. Obzirom da su kandidati obično nominirani od strane političkih stranaka, smatra se da je financiranje tih kandidata je prvenstveno odgovornost njihovih stranaka.

Ukoliko izborni kandidat već obnaša neku javnu funkciju (primjerice gradonačelnika), prihvaćanje donacije koja za cilj ima utjecaj na obnašanje službene dužnosti može rezultirati kriminalnom odgovornošću sukladno odredbama Kaznenog zakona.

Nema zakonskih ograničenja vezano uz članarine u političkim strankama. Također ne postoje posebna pravila vezana uz donacije izabranih predstavnika političkim strankama (primjenjuju se opća pravila o donacijama). Posebne odredbe odnose se na donacije obnašateljima javnih dužnosti ili osobama s mandatom. Političke stranke mogu primiti novac u iznosu do 1,000€ . Iznosi iznad navedenoga mogu se primiti samo u obliku bankovnih transfera. Ukupne donacije koje premašuju iznos od 10,000€ po donatoru i kalendarskoj godini, moraju biti navedene uz donatorovo ime i adresu. Donacije koje premašuju 50,000€. moraju se dati na uvid predsjedniku Parlamenta, te će biti tiskane u publikaciji koju izdaje Parlament.

U njemačkom zakonu nema propisanih ograničenja vezano uz prihode iz drugih izvora, kao što su prihodi od vlasništva, zajmova, aktivnosti itd.

Javno financiranje
Kandidati za javno financiranje su one političke stranke koje su na zadnjim izborima osvojile bar 0,5% glasova (za Europski parlament ili njemački Parlamet) ili 1% glasova (za regionalnu skupštinu). Važno je napomenuti kako novčani iznos koji potječe iz javnog financiranja ne smije premašiti prihod koji stranke samostalno ostvaruju putem svojih izvora. Prema tome, političke stranke moraju same sakupiti polovicu svojih ukupnih financijskih sredstava. Gornji fiksni limit za ukupna sredstva koja se dodjeljuju političkim strankama putem javnog financiranja iznosi 133 milijuna €.

Donacije izbornim kandidatima su u načelu dozvoljene. Ukoliko kandidat primi donaciju koja se smatra donacijom stranci, ista se mora proslijediti članu Nadzornog odbora stranke koji je, sukladno statutu stranke, odgovoran za financije političke stranke.
Ukoliko je kandidat član njemačkog Parlamenta, za njega je obavezujući Pravilnik ponašanja: donacija koja premašuje iznos od 5,000€ po kalendarskoj godini mora biti, zajedno s donatorovim imenom i adresom, te ukupnim iznosom, dana na uvid Parlamentu. Donaciju koja, da li kao pojedinačna ili u obliku više zbrojenih donacija od istog donatora, premašuje iznos od 10,000€ po kalendarskoj godini mora objaviti predsjednik Parlamenta zajedno s indikacijama o iznosu i izvoru donacije. U slučaju kršenja navedenih odredbi stranački predstavnik u Parlamentu može biti financijski kažnjena u iznosu od pola godišnje parlamentarne plaće.

Političkim strankama je također dostupna takozvana indirektna potpora u obliku besplatnog emitiranja u predizborno vrijeme. Dodatni oblik indirektnog financiranja je izuzeće političkih stranaka iz poreza na nasljedstvo i poreza na darove (odnosno iz Zakona o nasljedstvu), kao i činjenica da fizičke osobe mogu tražiti poreznu olakšicu na temelju donacija političkim strankama.

Mogućnost dobivanja porezne olakšice vrijedi za maksimalan iznos od 3,300€ po osobi (sukladno Zakonu o prihodima). Donacije iznad navedenog iznosa su dozvoljene, ali se više ne mogu koristit kao porezna olakšica.

Privatno financiranje
Političke stranke mogu primati donacije i od fizičkih i od pravnih osoba, te ne postoji ograničenje što se tiče dozvoljenog maksimalnog iznosa. Međutim, neka ograničenja ipak postoje: donacije u gotovini mogu iznositi maksimalno 1000€, te političke stranke ne smiju primati anonimne donacije iznad 500€ po donaciji. Ime donatora mora biti javno objavljeno ako donacija premašuje iznos od 10,000€.

Stranke mogu primati donacije od kompanija, uz iznimku kompanija koje su potpuno ili djelomično u javnom vlasništvu ili njima upravljaju javne agencije pri čemu je udio države veći od 25%. Također su dozvoljene donacije od kompanija koje su javni izvođači. Donacije stranih osoba/entiteta su strogo ograničena Zakonom o političkim strankama. Političke stranke ne smiju primati donacije od parlamentarnih stranaka i grupa.

Sukladno Zakonu o političkim strankama, stranke svoja financijska sredstva smiju koristiti isključivo za aktivnosti propisane Ustavom i spomenutim zakonom. Osim te odredbe ne postoji nikakvo drugo propisano ograničenje vezano uz trošenje novca od strane političkih stranaka.

Transparentnost

Financijsko izvješće stranaka obuhvaća:

- prikaz prihoda i rashoda sukladno odredbama Zakona o političkim strankama,
- izjavu o imovini,
- dio s dodatnim pojašnjenjem

Ova izjava podnosi se za stranku u cijelosti (dakle za sve njezine ogranke također). Troškovi se prikazuju na način da su jasno označeni troškovi vezani uz kadar, kao i oni vezani uz operativno djelovanje političke stranke (u kojem se navode troškovi svakodnevnog poslovanja, troškovi općenitog političkog rada itd).

Donacije kandidatima su relativno rijetke jer i donatori i kandidati preferiraju da donacije idu direktno političkoj stranci, i to iz slijedećih razloga:

- stranka dobiva dodatnih 0,38€ za svaki donirani euro, ali samo ako se radi o donaciji političkoj stranci, ne i u slučaju donacija individualnim kandidatima
- donator na osnovu donacije individualnom kandidatu ne može tražiti poreznu olakšicu jer se one vrijede samo za donacije političkim strankama
- kandidati donaciju moraju prijaviti kao dar odgovarajućoj poreznoj službi i platiti propisani porez na taj dar; u protivnome moguće ih je teretiti za utaju poreza

Kako bi ostvarile pravo na javno financiranje, političke stranke moraju predsjedniku Parlamenta podnijeti spomenuta financijska izvješća (prethodno revidirana) do 30. rujna za tekuću godinu, pri čemu se navedeni rok može produžiti za maksimalno 3 mjeseca.

Obveze prijavljivanja donacija od strane pravnih i fizičkih osoba, za političke stranke su slijedeće:

- ako donacija od strane jednog donatora premašuje svotu od 10,000€ u jednoj kalendarskoj godini, to u financijskom izvješću mora biti zabilježeno zajedno s imenom donatora i ukupnom doniranom svotom
- svaka politička stranka dužna je podnijeti izvješće predsjedniku Parlamenta
- ukoliko stranka primi donaciju koja premašuje iznos od 50,000€, mora <u>odmah</u> dobiveni iznos prijaviti predsjedniku Parlamenta

Političke stranke su sve svoje financijske podatke dužne čuvati 10 godina. Prema Kaznenom zakonu, tijela progona/tužiteljstvo imaju pristup računovodstvenim knjigama političkih stranaka pod uvjetom da postoji inicijalna sumnja o počinjenom prijestupu od strane određenog stranačkog službenika. Sličnu mogućnost ima i Porezna uprava sukladno Poreznom zakonu. Predsjednik Parlamenta nema pristup računovodstvenim knjigama političkih stranaka. Kandidati koji još nisu imali mandat ili obnašali određenu javnu dužnost nemaju obavezu vođenja računovodstvenih knjiga.

Reviziji podliježu stranke koje primaju financijski doprinose od države i stranke čija zarada godišnje iznosi 5000 € ili više.

Političke stranke obavezne su provesti:

- internu reviziju o općim aktivnostima (uključujući i financijsku situaciju) najmanje svake 2 godine
- vanjsku reviziju financijskog izvješća prije nego što ga se podnosi predsjedniku Parlamenta na kontrolu (vanjsku reviziju za sve političke stranke provodi isti revizor[1], iako postoje neke iznimke)

Predsjednik Parlamenta osim što provjerava navode financijskih izvještaja političkih stranaka, je također odgovoran za podnošenje izvješća u vidu javne objave financijskih izvješća stranaka.

Sankcije

Sukladno Zakonu o političkim strankama, nepodnošenje financijskog izvješća u zadanom roku može za posljedicu imati financijske kazne i sankcije, a u određenim okolnostima čak i sankcije sukladno Kaznenom zakonu. Također, ukoliko stranka izvješće ne preda na vrijeme gubi pravo na javno financiranje na rok od godine dana.

U slučaju neistinitih tvrdnji o donacijama na temelju kojih je stranci dano više javnih sredstava nego što je to trebao biti slučaj, višak sredstava mora biti vraćen.

Ukoliko predsjednik Parlamenta uoči nepravilnosti i/ili netočnosti u podacima stranka je podložna novčanoj kazni duplo većoj od iznosa prikazanog u izvješću. U slučaju nepravilnih podataka vezano uz posjedovanje nekretnina i udjela u kompanijama, stranka je podložna kazni od 10% od vrijednosti imovine koja nije prikazana ili je netočno navedena u izvješću.

Ukoliko politička stranka nije u izvješću navela informacije o donacijama i donatorima, a u slučaju da donacije premašuju iznos od 10,000€ u kalendarskoj godini, podložna je financijskoj kazni u iznosu dvostruko većem od neprijavljenog iznosa.

U slučaju donacije koja ne smije biti prihvaćena sukladno odredbama Zakona o političkim strankama, stranka koja je donaciju primila dužna je istu uputiti predsjedniku Parlamenta. Kršenjem ove odredbe politička stranka je podložna novčanoj kazni u iznosu trostruko većem od iznosa ilegalno stečenog novca.
Sve sankcije izriče predsjednik Parlamenta.

Zastara

Pravne posljedice u slučaju netočnih navoda u financijskim izvješćima stupaju u zastaru nakon 10 godina.

[1] revizore samostalno izabiru političke stranke, a njihova neovisnost je strogo osigurana Zakonom o političkim strankama

Slovačka

Zakonodavni okvir
Zakon o političkim strankama i političkim pokretima
Zakon o načinu izbora predsjednika

Javno financiranje
Financiranje pol.stranaka propisano je Zakonom o političkim strankama i pokretima No.85/2005. Političke stranke se mogu izravno javno financirati na 3 načina:

- doprinos na osnovu glasova dobivenih na izborima: stranke koje su osvojile više od 3% glasova dobivaju po 1% prosječne mjesečne plaće po glasu
- doprinos za aktivnosti: istim strankama/koalicijama koje primaju doprinos na osnovu glasova isplaćuje se četvrtina tog iznosa za svaku godinu mandata
- doprinos za zastupničko mjesto: godišnje strankama/koalicijama zastupljenim u parlamentu; iznos je 30-struka mjesečna plaća za svako mjesto ako ih je manje od 20, a za svako mjesto više od toga- 20-struka

Preko 80% prihoda stranaka dolazi od javnog financiranja.
Prema Zakonu o načinu izbora predsjednika, predsjednički kandidati se ne mogu izravno javno financirati.

Privatno financiranje
Stranke se mogu financirati: članarinama, darovima (donacijama), besplatnim uslugama (ali ne od državnih i lokalnih tijela), nasljedstvom, dohotkom od prodaje ili iznajmljivanja svoje pokretne i nepokretne imovine, kamatama sa bankovnih računa, udjelom u dobiti trgovačkih društava koje su one osnovale, prihodima od dionica, zajmovima i kreditima.

Anonimne donacije su zabranjene, kao i one od strane javnih tijela i strane donacije osim onih stranih tijela ili stranaka koje su osnovale političke stranke, ali nema ograničenja što se tiče iznosa koji stranke mogu primiti.

Kampanje predsjedničkih kandidata financiraju se donacijama državljana i osoba sa stalnim prebivalištem u Slovačkoj, pravnih osoba sa sjedištem u Slovačkoj i registriranih političkih stranaka i pokreta. Donacije i besplatne usluge od strane države i državnih tijela, te strane donacije izričito su zabranjene. Nema izričitog ograničenja na iznos koji predsjednički kandidat može primiti, ali ukupno na kampanju ne smije biti potrošeno više od 4.000.000 SKK (oko 120.000 € po kandidatu).

Nema poreznih olakšica za donacije niti strankama niti predsjedničkim kandidatima.

Transparentnost
Političke stranke moraju čuvati svoje poslovne knjige najmanje 5 godina, a predsjednički kandidat samo popis darova i darovatelja, odnosno iznos koji je potrošen na kampanju. Političke stranke podnose godišnje financijsko izvješće Parlamentu (koje pregledava revizor kojeg izabire Slovačka revizorska komora s liste revizora), a za vrijeme izbora izvješće o financiranju kampanje podnose Ministarstvu financija. Izvješće moraju podnijeti do 30. travnja godine koja slijedi financijskoj godini. Predsjednički kandidati izvješće o financiranju kampanje podnose Ministarstvu financija u roku od 30 dana od završetka izbora, no ne postoji obveza revidiranja tog izvješća.

Sankcije
Stranke mogu samo prekršajno odgovarati za počinjene nepravilnosti jer slovačko zakonodavstvo ne predviđa kaznenu odgovornost pravnih osoba.

Ako ne predaju financijsko izvješće (bilo parlamentu ili Ministarstvu financija), ili ga predaju nepotpuno Ministarstvo financija može izreći novčanu kaznu. Također, ako i nakon upozorenja Parlamenta stranke ne isprave svoje nepotpuno ili pogrešno izvješće, Ministarstvo financija može uskratiti javno financiranje dok se izvješće ne upotpuni, odnosno ispravi. Upravno tijelo za kontrolu financija (neovisno tijelo s posebnim statusom propisanim Ustavom i zakonom) može izreći novčane kazne strankama za zlouporabu državnih doprinosa, te zatražiti povrat istih.

Slične sankcije predviđaju se i za predsjedničke kandidate, s tim da oni mogu i kazneno odgovarati ako se otkrije da su počinili kazneno djelo vezano uz provođenje predsjedničke kampanje.

Imunitet
Članovi Parlamenta ne mogu biti kazneno gonjeni niti disciplinski kažnjeni bez odobrenja Parlamenta, osim ako su zatečeni u činjenju kaznenog djela, u kojem slučaju se odmah mora izvijestiti predsjednika Parlamenta.

Predsjednik uživa potpuni imunitet i može biti kazneno gonjen samo za namjerno kršenje Ustava ili veleizdaju, te ne može biti prekršajno odgovarati za nepravilnosti u financiranju svoje predsjedničke kampanje.

Slovenija

Zakonodavni okvir
Zakon o političkim strankama
Zakon o kampanjama za izbore i referendume
Pravilnik o sadržaju i obliku godišnjih izvješća i skraćenih godišnjih izvješća političkih stranaka
Pravilnik o sadržaju i obliku izvješća o sredstvima sakupljenim i korištenim u izbornim i referendumskim kampanjama

Javno financiranje
Sve političke stranke koje su dobile najmanje 1% glasova na posljednjim izborima u jednakim omjerima dobivaju 10% proračunskog iznosa namijenjenog financiranju političkih stranaka, dok se ostalih 90% dijeli proporcionalno broju dobivenih glasova.
Političke stranke koje sudjeluju u lokalnim izborima mogu se izravno financirati iz proračuna lokalnih jedinica, no one nisu obvezne to učiniti (o tome odlučuje nadležno lokalno tijelo).
Zakon o kampanjama za izbore i referendume propisuje izravno javno financiranje kroz naknadu potrošenih sredstava u kampanji do određenog iznosa. U prosjeku, više od 70% prihoda stranaka dolazi od javnog financiranja.

Predsjednički kandidati također imaju pravo na naknadu troškova ako osvoje najmanje 10% glasova na izborima.

Privatno financiranje
Načini financiranja:
- članarine
- prilozi pravnih i fizičkih osoba
  (uključujući i pružanje usluga besplatno ili po sniženoj cijeni)
- prihodi od imovine i trg.društava u vlasništvu pol.stranke
- darovi
- nasljeđivanje

Postoje porezne olakšice na donacije fizičkih i pravnih osoba (do 3 prosječne mjesečne plaće godišnje). Državna tijela i kompanije, tijela lokalnih zajednica, pravne osobe javnog prava, humanitarne i vjerske organizacije, te trgovačka društva u kojima je preko 25% kapitala u vlasništvu države ili lokalnih vlasti ne smiju financirati političke stranke. Također, zabranjene su i donacije stranih fizičkih i pravnih osoba, prihoda od inozemnih sredstava političke stranke, inozemnih nasljedstva i darova, zadržavanje bilo kojih doprinosa iz inozemstva, uz izuzetak članarina i priloga koje dobije od svojih članova iz inozemstva.

U kampanjama za Parlament i Europski parlament ne može se potrošiti više od iznosa 0.40€ pomnoženog sa brojem glasača u određenom izbornom području na kojem je stranka predstavila svoju izbornu listu. Na predsjedničkim izborima broj glasača se množi sa 0.25€.

Transparentnost
Prema Zakonu o političkim strankama stranke moraju do 31.ožujka svake godine Parlamentu podnijeti izvješće za prošlu godinu koje prikazuje sve stranačke prihode i izdatke, a posebno izvore prihoda, sve u skladu s pravilima o knjigovodstvu. U njemu se također izričito moraju navesti podaci o donatorima (i iznos donacija) čije donacije trostruko premašuju

prošlogodišnju prosječnu mjesečnu plaću, kao i troškovi izborne kampanje. Prije Parlamenta izvješće se mora dati na pregled Revizijskom sudu.

Za nadzor financijskih aktivnosti i izbornih kampanja političkih stranaka nadležan je Revizijski sud, autonomno i nezavisno državno tijelo koje odgovara izravno Parlamentu. Također, stranke moraju otvoriti poseban račun za provođenje izbora. Nadalje, Ministarstvo financija nadzire provedbu odredbi Zakona o političkim strankama u vezi financiranja političkih stranaka, a ponajviše odredbe o prekidu javnog financiranja u slučaju brisanja stranke iz registra, izvorima financiranja stranke, uvjetima doniranja, godišnjim izvješćima i zabrani financiranja od strane pravnih osoba javnog prava.

Sankcije
Političke stranke mogu prekršajno odgovarati ako ne poštuju odredbe Zakona o političkim strankama, te kazneno za djela kao što su npr.knjigovodstveni prekršaji. Ministarstvo financija izriče novčane kazne za prekršaje. Uz to, nadležno radno tijelo Parlamenta, odnosno gradonačelnik ili čelnik lokalnog tijela može zaustaviti financiranje iz državnog odnosno lokalnog proračuna političkoj stranci za počinjeni prekršaj (najčešće u slučaju nepodnošenja financijskog izvješća).

Poljska

Zakonodavni okvir
Zakon o političkim strankama
Zakon o izborima za parlament i senat

Izvori financiranja
- članarine, donacije, nasljedstva, prihodi od imovine, izdvajanja iz državnog proračuna, subvencije određene zakonom.

Javna prikupljanja nisu dozvoljena kao ni anonimne donacije.

Za potrebe izborne kampanje, političke stranke moraju stvoriti poseban Izborni fond iz kojeg će financirati svoje sudjelovanje na općim, lokalnim ili predsjedničkim izborima, a njegovi financijski resursi se pohranjuju na zasebni bankovni račun. Samo fizičke osobe smiju privatno financirati političke stranke; korporacije, trgovačka društva i slični ne.

Predsjednički kandidati mogu se, osim iz Izbornih fondova, financirati i donacijama fizičkih i pravnih osoba, te javnim prikupljanjima. Ne smiju se financirati iz državnog proračuna i proračuna lokalnih jedinica, te od strane stranih osoba i tijela.

Javno financiranje
Postoje dva načina javnog financiranja:
- subvencije koje se dodjeljuju nakon izbora za svako osvojeno mjesto u Parlamentu
- subvencije za zakonske aktivnosti političkih stranaka daju se godišnje (4 puta, kvartalno) za vrijeme dok stranka ima zastupnika u Parlamentu, i to onim strankama koje su osvojile najmanje 3% glasova na izborima

Oko 80% prihoda stranaka proizlazi iz javnog financiranja.

Privatno financiranje

- članarine- ne smiju iznositi više od jedne minimalne mjesečne plaće godišnje
- donacije- ne više od iznosa 15 minimalnih mjesečnih plaća godišnje po donatoru – fizičkoj osobi; nema poreznih olakšica na njih jer se aktivnosti političkih stranaka ne tretiraju kao društveno korisne
- prihodi od imovine
- zajmovi i krediti- samo od banaka

Maksimalan iznos koji se može potrošiti na kampanju političkih stranaka je ekvivalent u nacionalnoj valuti broju registriranih glasača u zemlji. Limit za predsjedničke kandidate u kampanji je 4.270,00€.

Transparentnost

Stručni revizor kojeg postavlja Državna izborna komisija ocjenjuje godišnja financijska izvješća (o primljenim subvencijama i troškovima vezanim uz njih, odnosno o izvorima financiranja), sastavlja izvještaj, te ga zajedno s izvještajem političke stranke dostavlja Državnoj izbornoj komisiji koja u roku 4 mjeseca mora odlučiti hoće li ga prihvatiti ili odbiti. U slučaju da ga odbije, politička stranka može u roku 7 dana podnijeti žalbu Vrhovnom sudu. Izvješće se podnosi do 30.ožujka.

Državna izborna komisija, kao stalno tijelo koje postoji od 1991.g., je vrhovna institucija u području provođenja izbora, sa širokim ovlastima, koje uključuju i financijski nadzor.
U izvršavanju zadataka pomaže joj Državni izborni ured kao njen izvršni organ koji ima dužnost osigurati organizacijske, financijske i tehničke uvjete za pripremu i održavanje izbora odnosno referenduma.

Sankcije

Prekršajne sankcije se mogu izreći političkim strankama i izbornim odborima (stranačkim tijelima koja vode izbornu kampanju), dok kazneno mogu odgovarati samo fizičke osobe.

Politička stranka koja ne podnese financijsko izvješće o primljenim subvencijama i troškovima vezanim uz njih u zakonskom roku, te stranka čije izvješće je odbijeno od strane Državne izborne komisije ili čiju je žalbu na odluku Državne izborne komisije odbacio Vrhovni sud gubi pravo na subvencije slijedeću godinu. O tome odlučuje Županijski sud na prijedlog Državne izborne komisije.

Ako stranka ne podnese financijsko izvješće o izvorima financiranja u zakonskom roku Državna izborna komisija će tražiti njeno brisanje iz registra političkih stranaka. Ako je izvješće odbijeno od strane Državne izborne komisije ili Vrhovnog suda nakon žalbe stranka može izgubiti subvencioniranje slijedeće 3 godine.

Kazneno može odgovarati bilo koja fizička osoba koja prekrši odredbe Zakona o političkim strankama ili Zakona o izborima za parlament i Senat koje se tiču financiranja, troškova i obveza podnošenja izvješća političkih stranaka. Sankcije mogu biti novčane, zatvorske, te ograničenje slobode kretanja.

Imunitet i zastara
Članovi Parlamenta imaju imunitet za vrijeme trajanja njihovog parlamentarnog mandata. Za skidanje imuniteta potrebno je 2/3 glasova ostalih zastupnika. Kazneni postupak pokrenut protiv osobe prije dana njenog izbora se suspendira do dana isteka mandata.
Sukladno Kaznenom zakonu, zastara za sve gore navedene prekršaje vezane uz financiranje političkih stranaka nastupa nakon 5 godina. Međutim, ako se postupak pokrene u roku tih 5 godina, tada se ukupan rok produljuje za dodatnih 5 godina.

Bosna i Hercegovina

Zakonodavni okvir
Zakon o financiranju političkih stranaka

Izvori financiranja
Politička stranka može osigurati sredstva iz:
- članarina
- doprinosa pravnih i fizičkih osoba
- prihoda od imovine koja je u vlasništvu političke stranke
- proračuna BiH za financiranje parlamentarnih skupina u skladu sa Člankom 10. zakona, kao i iz entitetskih proračuna i svih njihovih nižih jedinica sukladno entitetskim zakonima
- dobiti od prihoda poduzeća koja su u vlasništvu političke stranke (mogu se baviti samo djelatnostima koja su u svezi s kulturom ili izdavačkom djelatnosti)

Privatno financiranje
Doprinosi podrazumijevaju i darove dane stranci ili članu stranke koji djeluje u njezino ime, besplatne usluge ili pružanje usluge političkoj stranci ili članovima stranke koji djeluju u njezino ime pod uvjetima kojima se ta stranka stavlja u povlašten položaj u odnosu na druge. Pravna ili fizička osoba koja političkoj stranci pruža uslugu ili proda proizvod mora stranci ispostaviti račun. Sveukupan iznos jednokratnog doprinosa ne smije biti veći od osam prosječnih plaća u jednoj kalendarskoj godini i ne smije se dodjeljivati više od jednom godišnje. Ako je ukupni iznos doprinosa jedne osobe veći od 100 KM (400 KN), ta uplata se mora unijeti u financijsko izvješće.

Zabranjeno je financiranje od strane državnih, entitetskih i kantonalnih tijela, tijela općinskih i mjesnih zajednica, javnih institucija, javnih poduzeća, humanitarnih organizacija, neprofitnih poduzeća, vjerskih zajednica, privrednih udruga u kojima su uloženi javni iznosi najmanje 25% te privatnih poduzeća koja obavljaju javne usluge na temelju ugovora s vladom.

Javno financiranje
Financiranje parlamentarnih skupina zastupljenih u Parlamentu BiH raspoređuje se tako da se 30% sredstava raspoređuje jednako svim parlamentarnim skupinama, dok se 70% od sveukupnog iznosa raspoređuje razmjerno broju zastupničkih mjesta koja svaka parlamentarna skupina ima u trenutku raspodjele.

Transparentnost
Politička je stranka obvezna Izbornom povjerenstvu BiH podnijeti financijsko izvješće za svaku kalendarsku (odnosno računovodstvenu godinu) do 31.ožujka iduće godine i podnosi posebno financijsko izvješće za razdoblje izborne promidžbe. Svaka politička stranka imenuje ovlaštenu osobu koja je odgovorna za podnošenje izvješća i vođenje knjiga i koja je ovlaštena kontaktirati s Izbornim povjerenstvom BiH.

Izborno povjerenstvo BiH ovlašteno je ispitati slučajeve u kojima nije postupano u skladu s odredbama zakona i može određenim osobama narediti da pismeno odgovore na pitanja kako bi se osigurali dokumentirani i drugi dokazi, te pribavile izjave svjedoka u vezi s istragom koju je eventualno pokrenulo Izborno povjerenstvo BiH. Ono može i započeti istragu ili poduzeti odgovarajuće mjere samostalno ili po uloženom prigovoru; ovlašteno je za provedbu odredaba zakona i mjerodavno da odluči jesu li politička stranka ili druge osobe prekršile odredbe zakona, kao i da izrekne kazne bilo kojoj političkoj stranci zbog nepridržavanja navedenih odredaba ili da poduzme odgovarajuće administrativne mjere u okviru svoje opće nadležnosti. Izborno povjerenstvo uspostavlja službu za reviziju financijskog poslovanja, koja pregledava i kontrolira financijska izvješća koja podnesu političke stranke.

Ako nakon podnošenja stranci završnoga pismenog izvješća o reviziji nema prigovora, revizor službeno potvrđuje nalaze revizije. Ovom se potvrdom dokazuje da je stanje financijskog poslovanja, nakon pravilno obavljene revizije i na temelju knjiga i dokumenata političke stranke i informacija i dokaza što su ih dostavili izvršni odbori, u skladu s odredbama zakona. Ako su uloženi prigovori, revizor mora odbiti službeno potvrditi reviziju ili je mora izmijeniti u skladu s prigovorom.

Ako služba za reviziju financijskoga poslovanja smatra da se treba obaviti detaljniji financijski pregled kako bi se osiguralo da knjigovodstveno izvješće bude valjano, službi za reviziju omogućava se pristup prostorijama stranke. Ako se pristup prostorijama stranke uskrati, smatra se da navedena stranka nije dostavila financijsko izvješće i Izborno povjerenstvo joj uskraćuje pravo kandidiranja na idućim izborima.

Sankcije
Svaka se nepravilnost koju utvrdi služba za reviziju financijskoga poslovanja dostavlja Izbornomu povjerenstvu BiH. Ako politička stranka ne postupi sukladno odredbama zakona, Izborno povjerenstvo je ovlašteno izreći novčanu kaznu. Ako je politička stranka dobila sredstva u iznosu koji premašuje najveći utvrđen godišnji prihod ili premašuje najveći utvrđen iznos doprinosa ili na način koji je zabranjen, Izborno povjerenstvo će političkoj stranci izreći novčanu kaznu čiji iznos ne prelazi trostruki iznos sume koja je dobivena na nezakonit način.
Prizivno vijeće je mjerodavno razmotriti žalbe na odluke Izbornoga povjerenstva BiH. Također, Prizivno vijeće je ovlašteno izreći novčane kazne u skladu s Izbornim zakonom BiH.
Izborno povjerenstvo BiH obvezno je svake godine podnijeti izvješće o pregledanom stanju financijskoga poslovanja Parlamentu.

Albanija

Zakonodavni okvir
Zakon o političkim strankama
Izborni zakon

Izvori financiranja
Političke stranke mogu se financirati članarinama, zakonito stečenom imovinom i sredstvima iz državnog proračuna. Financiranje od stranih javnih ili privatnih tijela, tijela vlasti i albanskih tijela javnog sektora ili onih s udjelom državnog kapitala je zabranjeno.

Stranke imaju pravo na sredstva iz proračuna za provođenje svojih izbornih kampanja. Tijela javnog sektora ne smiju financirati izborne kampanje, a fizičke i pravne osobe privatnog sektora smiju. Nezavisni kandidati nemaju pravo na sredstva iz proračuna.

Izravno javno financiranje
1) političke stranke nakon upisa u Registar političkih stranaka dobivaju iznos od 100.000 ALL (803€) iz državnog proračuna

2) godišnje političke stranke dobivaju sredstva iz državnog proračuna u slijedećem omjeru:
- 70% sredstava dobivaju stranke koje su osvojile mjesta u Parlamentu, proporcionalno broju zastupnika
- 20% se dijeli u jednakim iznosima strankama u Parlamentu
- 10% se dijeli među strankama koje su osvojile najmanje 1% glasova na zadnjim parlamentarnim izborima, proporcionalno broju glasova

3) za izborne kampanje sredstva se dijele na slijedeći način:
- 50% se dijeli među strankama koje se natječu na izborima i zastupljene su u Parlamentu
- 50% se dijeli među strankama koje se natječu na izborima, a na prošlim izborima su osvojile najmanje 2 mjesta, proporcionalno broju osvojenih glasova; ako na novim izborima nisu osvojile zastupničko mjesto moraju dobiveni iznos vratiti Središnjoj izbornoj komisiji (stalnom tijelu), a taj iznos se potom daje strankama koje su osvojile mjesto u Parlamentu, proporcionalno broju mjesta.

Oko 90% prihoda stranke dolazi od javnog financiranja.

Privatno financiranje
- članarine
- donacije od strane fizičkih i pravnih osoba (osim tijela javnog sektora ili onih s udjelom državnog kapitala), političkih stranaka, međunarodnih saveza stranaka, albanskih ili stranih političkih organizacija

U izbornim kampanjama jedna fizička ili pravna osoba ne može dati istom izbornom subjektu iznos veći od 8.027€. Ako je donacija veća od 803€, mora se isplatiti na poseban račun stranke otvoren za provođenje izbora. Do određene mjere postoje olakšice za donacije, ali to nije izričito predviđeno zakonom pa nema niti previše primjera iz prakse.

Politička stranka u izbornoj kampanji ne smije potrošiti iznos koji je deset put viši od najvećeg iznosa iz proračuna koji je dobila neka stranka za potrebe kampanje. Nezavisni kandidati smiju u kampanji potrošiti najviše do polovice prethodno navedenog iznosa.

Transparentnost
Stranke moraju objaviti i dokumentirati sve svoje prihode, ali porez plaćaju samo na prihode koji proizlaze iz aktivnosti koje donose dobit. Svi prihodi od privatnog financiranja moraju se objaviti u posebnom registru, a popis osoba koje su izbornim subjektima donirale najmanje 803€ mora biti javno objavljen zajedno s doniranim iznosom. Revizorska izvješća o iznosima dobivenim i potrošenim u izbornoj kampanji koja provode ovlašteni revizori postavljeni od Središnje izborne komisije moraju se dostaviti istoj u roku 45 dana nakon završetka izbora. Komisija javno objavljuje revizijska izvješća 30 dana nakon njihovog primitka.

Vrhovno državno tijelo za reviziju vrši nadzor u pogledu financija politička stranaka općenito, Središnja izborna komisija nadzor financiranja kampanje, a porezne vlasti poreznih objava stranaka.

Sankcije
Izborni zakon predviđa niz administrativnih sankcija koje izriče Središnja izborna komisija, a mogu biti, ovisno o težini prekršaja: gubljenje prava na financiranje iz proračuna na 5 godina, nesudjelovanje na slijedećim izborima ili novčane kazne od 400€ do 16.000€.
Protiv odluka Komisije može se uputiti žalba Izbornoj komori Prizivnog suda u Tirani. Komisija se sastoji od 8 sudaca s različitih Prizivnih sudova. U albanskom zakonodavstvu nema kriminalnih sankcija za prekršaje u vezi političkog financiranja. Međutim, lažna financijska izvješća predana nekom od nadležnih tijela mogu sačinjavati kazneno djelo kao što su, npr. financijska prijevara ili izbjegavanje plaćanja poreza. U tim slučajevima sudovi izriču sankcije.

Imunitet i zastara
Zastupnici u Parlamentu imaju imunitet od kaznenog progona i uhićenja, ali taj imunitet se može skinuti tajnim glasovanjem u kojem je potrebna većina glasova zastupnika.

Zastara za prijestupe vezane uz financiranje političkih stranaka, nezavisnih lista i kandidata nastupa nakon 5 godina, a u slučaju da je djelo dovelo do težih posljedica zastara nastupa nakon 20 godina.

Švedska

Političke stranke[2] u Švedskoj nisu definirane zakonom i ne postoji obaveza njihovog registriranja. Većina stranaka u praksi su neprofitne organizacije. Kako bi organizacija bila neprofitna mora zadovoljavati barem jedan od slijedećih uvjeta: mora imati idealističku svrhu ili se ne baviti poslovnim aktivnostima. Međutim, neprofitne organizacije kao što su političke stranke mogu se baviti poslovnim aktivnostima u svrhu promicanja svojih ciljeva.

Zakonodavni okvir
Zakon o državnoj financijskoj potpori političkim strankama
Zakon o izborima
Zakon o lokalnoj vladi
Zakon o računovodstvu
Zakon o godišnjim izvješćima
Zajednički sporazum

Vrste financiranja
Financiranje političkih stranaka vrši se putem javnog financiranja (od strane države i Parlamenta), kao i privatnog financiranja. Javno financiranje smatra se izrazito važnim za adekvatno funkcioniranje demokratskog sustava, a 70-80% sveukupnih aktivnosti stranaka financirano je javnim sredstvima.

Direktno javno financiranje
Direktno javno financiranje vođeno je pretpostavkom da doprinosi trebaju biti dani onim strankama koje imaju značajnu potporu biračkog tijela, a u skladu s veličinom stranke. Također, pretpostavka je da ne bi trebao postojati javni nadzor nad načinima trošenja sredstava koje stranka dobiva.

Stranke zastupljene u Parlamentu imaju pravo na financijske doprinose od strane države, i to prema slijedećem modelu:

1. političke stranke u cijelosti - dobivaju financijska sredstva proporcionalno broju osvojenih mjesta u Parlamentu u odnosu na posljednja dva izbora
2. ured zastupnika stranke - osnovni doprinos za sve stranke u Parlamentu, kao i za stranke opozicije (ovisno o broju osvojenih mjesta u Parlamentu) + dodatni doprinos

Političke stranke primaju i financijsku pomoć od Parlamenta i to:

1. osnovnu potporu – sastoji se od temeljnog iznosa (1,7 milijuna SEK godišnje - 1680256,45€) i dopunskog iznosa (57 000 SEK – 56 338€ godišnje po članu stranke u Parlamenta)
2. potporu za političke savjetnike članova Parlamenta (politički savjetnici izrađuju nacrte tekstova, prijedloge programa itd.)
3. potporu za putovanja

[2] Političkom strankom se smatra bilo koje udruženje ili grupa ljudi koji se natječu u izborima za određeno imenovanje.

Političke stranke koje nisu zastupljene u Parlamentu također dobivaju financijska sredstva od države pod uvjetom da su dobile barem 2,5 % od ukupnog broja glasova na jednom od dva nedavna parlamentarna izbora. Trenutno samo jedna politička stranka u Švedskoj zadovoljava uvjete za ovakvo financiranje. Kako bi mogla primati potporu države, stranka je dužna podnositi godišnje financijsko izvješće koje pregledava i autorizira odobreni javni računovođa. Jednom kada stranka ispuni formalne uvjete za dobivanje financijskih sredstava, sredstva se daju bezuvjetno, odnosno stranke same odlučuju o tome kako će utrošiti taj novac. Političkim strankama je također omogućeno i takozvano **indirektno javno financiranje** koje se odnosi na besplatno korištenje prostorija i tehničke opreme u zgradi Parlamenta. Prema tome, u te svrhe političke stranke ne moraju koristiti novac iz direktnih izvora financiranja.

Privatno financiranje

Privatno financiranje se najčešće očituje kroz, primjerice, članarine, prihode od publikacija i donacija i slično. Ne postoji zabrana doniranja od strane pravnih osoba ili organizacija koje su povezane uz političku stranku kojoj doniraju (primjerice sindikati, i druge interesne skupine). Također su dozvoljene i donacije stranih donatora. Međutim, trenutno niti jedna politička stranka ne prima donacije od kompanija.

Nadalje, ne postoje ograničenja u smislu iznosa i učestalosti donacija privatnih donatora. Također ne postoje ograničenja članarina, a anonimne donacije su dozvoljene (anonimne u smislu da je identitet donatora nepoznat stranci). Donacije koje prime političke stranke i/ili izborni kandidati nisu podložne oporezivanju. Međutim, stranke čiji izvori prihoda proizlaze iz određene poslovne aktivnosti plaćaju porez na taj prihod. U pravilu, donator ne može na temelju donacije tražiti poreznu olakšicu (iako postoje izuzeci).

Financijska situacija političkih stranaka u Švedskoj je raznolika; neke stranke su u potpunosti ovisne o javnom financiranju, dok 50 % financiranja drugih stranaka otpada na sredstva prikupljena privatnim financiranjem. Kao i u cijeloj Europi, u Švedskoj se smanjuje udio prihoda od tradicionalnih članarina, kao i od direktnih donacija sindikata i industrije, te su iz tog razloga političke stranke sve ovisnije o javnom financiranju i/ili privatnim donacijama od individualnih osoba.

Transparentnost

Neprofitne organizacije (dakle, i političke stranke) su obavezne voditi poslovne knjige ako njihova imovina ima vrijednost veću od 135,500€ ili ako se bave poslovnim aktivnostima (sukladno Zakonu o računovodstvu). Spomenuti entiteti su dužni, sukladno Zakonu o godišnjim izvješćima, pripremiti godišnje izvješće u kojem sva imovina i dugovi moraju biti navedeni. Trenutno u Švedskoj nije propisan način kojim bi računovodstvene knjige (tj. uvid u računovodstvo) političkih stranaka bile dostupno javnosti. Međutim, kako bi se postigla transparentnost prihoda političkih stranaka, stranke Parlamenta su svojevoljno potpisale međusobni Zajednički sporazum.

Ukratko, navedeni sporazum ima sljedeće zaključke:

- prikaz računovodstva vezanog uz prihode političkih stranaka bit će otvoren za uvid koliko je to moguće, a ta otvorenost će se primjenjivati i na političke stranke i na individualne kandidate
- doprinosi pravnih osoba će biti specificirani u poslovnim knjigama stranaka, te će biti navedeni ime donatora i iznos doniranog novca
- broj doprinosa fizičkih osoba će također biti specificiran, kao i ukupan iznos
- završna izvješća stranaka bit će javno dostupna

U praksi, svi doprinosi političkim strankama Parlamenta tretiraju se kao prihodi i sukladno tome moraju biti uključeni u godišnje izvješće stranaka. Različite pozajmice tretiraju se kao dugovi, a ako imaju izrazito malu kamatu ili omogućavaju neku drugu prednost bit će klasificirani kao indirektna potpora. Također, razlikuje se tzv. uobičajeni prihod i posebna potpora. Uobičajeni prihod prijavljuje se u skladu sa Zakonom o računovodstvu, a posebna potpora (koja je također prihod) je naznačena sukladno Zajedničkon sporazumu. Donatori nemaju obavezu prijavljivanja donacija.

Obzirom da su političke stranke privatni pravni entiteti nema odredbi sukladno kojima je omogućen pristup njihovom računovodstvu, ali računovodstva stranaka u Parlamentu su javna sukladno Zajedničkom sporazumu. Slični sporazumi ne postoje za druge političke stranke i/ili izborne kandidate. Što se tiče nadzora nad financiranjem i računovodstvom političkih stranaka, nisu uspostavljeni nikakvi posebnih mehanizama nadzora.

Imunitet i zastara
Švedski zakon i praksa ne osiguravaju imunitet za pojedince ili entitete koji bi omogućavao izbjegavanje sankcioniranja u slučaju kršenja zakona i propisa, uključujući eventualne malverzacije u financiranju političkih stranaka. Zastara za računovodstveni prekršaj je 5 godina, a ukoliko se radi o težem prijestupu.

Latvija

Zakonodavni okvir
Zakon o financiranju političkih stranaka
Propisi o godišnjim izvješćima političkih stranaka (Regulation No. 591)
Propisi o godišnjem izvješću o financijskim aktivnostima, izvješću o potrošnji u predizbornoj kampanji, obavijesti o planiranoj potrošnji u izborima, izvješću o potrošnji u kampanji i izvješću o darovima (donacijama) političkih organizacija (stranaka) (Regulation 196)
Zakon o predizbornoj kampanji za Parlament i europske parlamentarne izbore
Zakon o predizbornoj kampanji za lokalne izbore

Javno financiranje
Političke stranke ne dobivaju sredstva putem direktnog javnog financiranja. Ograničeno indirektno javno financiranje političke stranke imaju kao potporu prilikom izbora za Parlament, Europski parlament i lokalna vijeća u obliku određene minutaže emitiranja na državnoj televiziji/radiju.

Privatno financiranje
Izvori financiranja političkih stranaka mogu biti sljedeći: članarine, darovi (donacije) od strane fizičkih osoba, prihodi na temelju ekonomskih aktivnosti stranke, te drugi izvori financiranja koji nisu zabranjeni zakonom.

Darovima se smatra bilo koje vlasništvo ili druge beneficije dobivene bez plaćanja usluga, prijenosa prava, izuzimanja stranke od određenih obaveza, davanja povlastica određenoj stranci ili drugih postupaka kojima se rade ustupci političkoj stranci.
Darovi/donacije fizičkih osoba u jednoj godini ne smiju prelaziti iznos od 100 minimalnih plaća (160 LVL), odnosno 16,000 LVL (22,800€).

Doprinosi individualnih članova stranke u obliku članarina i donacija također ne smiju prelaziti ukupan iznos od 100 minimalnih plaća.

Privatno financiranje je podložno brojnim ograničenjima; političke stranke ne smiju primati donacije pravnih osoba, uključujući državnih i lokalnih tijela, stranih fizičke i pravnih osoba, te donacije stranih donatora. Fizičke osobe ne smiju donirati političkim strankama niti putem posrednika. Donacije od strane fizičkih osoba nisu podložne poreznim olakšicama.
Važno je naglasiti kako postojeća zakonska regulativa ne obuhvaća tvrtke i organizacije direktno/indirektno povezane s političkim strankama.

Transparentnost
Dozvoljena potrošnja za izborne kampanje iznosi prosječnu bruto plaću od prije dvije godine uz koeficijent od 0,0008 za svaku osobu koja je glasovala na prethodnim izborima.

Političke stranke su obvezne voditi poslovne knjige i račune sukladno postojećim zakonima i propisima. Sukladno Zakonu o računovodstvu, knjigovodstveni dokumenti se čuvaju 10 godina, nakon čega se pohranjuju u državni arhiv.

U slučaju nepoštivanja rokova za predavanje izvješća propisanih Zakonom o računovodstvu, kazna može iznositi oko 210€ u slučaju fizičke osobe ili 70 - 430€ ako se radi o pravnoj osobi; administrativnu kaznu izriče KNAB[3].

U slučaju da stranka ne podnese gore navedene izvještaje, informacije i dokumente, primjenjuje se kazna u iznosu od 140 do 350€ za fizičke osobe i 210 do 700€ za pravne osobe. Nadalje, sukladno Kaznenom zakonu predviđen je društveno koristan rad ili novčana kazna u iznosu od 20 minimalnih mjesečnih plaća za ponovljene prekršaje vezane uz računovodstvene procedure, te maksimalna zatvorska kazna u trajanju od 3 godine ili kazna od maksimalno 80 minimalnih mjesečnih plaća za kaznena djela skrivanja i krivotvorenja knjigovodstvene dokumentacije. Navedene sankcije mogu biti primijenjene na fizičke osobe.

Političke stranke čiji godišnji „promet“ prelazi 10 minimalnih plaća (2008. godine to je bilo 2280€), moraju proći unutarnju reviziju.

Darove/donacije stranke[4] su dužne prijaviti unutar 15 dana od njihovog primitka na način da informacije (priroda i vrijednost dara, datum primitka, identitet fizičke osobe koja je uručila dar/donaciju) o daru objave na zasebnoj internetskoj stranici.

Nadalje, 30 dana nakon parlamentarnih, lokalnih ili europskih parlamentarnih izbora, političke stranke koje su sudjelovale u navedenim izborima dužne su KNAB-u podnijeti izvješće o prihodu i troškovima od izbora. Troškovi se odnose na: promidžbu (TV, radio…), poštanske troškove, izradu i distribuciju promidžbenih materijala, planiranje i pripremu izborne kampanje, unajmljivanje pokretnina i nekretnina za potrebe kampanje i druge troškove koji su proizašli iz troškova kampanje.

Fizičke osobe nemaju obvezu prijavljivanja doprinosa danih političkim strankama.
KNAB, Državna revizija i Ured tužitelja imaju mehanizme kontrole i uvida u računovodstvene dokumente političkih stranka.

[3] KNAB je latvijska antikorupcijska agencija koja se bavi prevencijom, otkrivanjem i suzbijanjem korupcije
[4] U praksi, informacije ne objavljuju stranke već KNAB na svojoj internetskoj stranici

Sankcije
U slučaju kršenja odredbi iz Zakona o financiranju političkih stranaka, stranke se tereti za administrativnu odgovornost, a u slučaju kaznenih prekršaja počinjenih u kontekstu kampanje i financiranja stranke za kaznenu odgovornost.

Kao posljedicu utvrđene administrativne odgovornost KNAB stranci može izreći administrativnu novčanu kaznu u iznosu od 350 do 14,200€ za slijedeće prekršaje: ne podnošenje godišnjeg izvješća ili izvješća o prihodu i troškovima od kampanje na vrijeme, ne uključivanje svih traženih informacija u spomenute izvještaje, davanje lažnih informacija, financiranje stranke iz nedozvoljenih izvora, financiranje stranke anonimnim donacijama, ne uplaćivanje anonimnih donacija u državni proračun, ne objavljivanje informacija o darovima, itd.

Direktor KNAB-a može političkoj stranci naložiti da vrati protuzakonito stečena financijska sredstva donatoru u roku od 30 dana ako je donacija primljena od strane nedopuštenog donatora (npr. stranog državljanina) ili ako je donacija dar ili pozajmica od strane osobe koja je bila diskvalificirana iz izbora. Također, direktor KNAB-a može političkoj stranci naložiti prebacivanje spornih sredstava državi, i to u slučaju slijedećih prekršaja: financiranje stranke iz nedozvoljenih izvora, primanja donacija putem posrednika ili u obliku pozajmice, primanja anonimnih donacija i/ili njihovog neuplaćivanja u državni proračun, ne prijavljivanje donacija u godišnjem izvješću o darovima koje se podnosi KNAB-u itd.

U slučaju da politička stranka ne podnese godišnje izvješće o prihodima i troškovima od izbora, direktor KNAB-a izdaje pismeno upozorenje odboru političke stranke. U slučaju da stranka i dalje ne podnese izvješće, direktor sudu šalje zahtjev za suspendiranjem aktivnosti stranke. Ukoliko sud odobri suspenziju, a stranka nastavi s aktivnostima, KNAB sudu podnosi zahtjev za ukidanjem stranke.

Kaznena odgovornost se utvrđuje ukoliko je fizička osoba financirala političku stranku putem posrednika ili je krivotvorila dokumente. U prvom slučaju mogućnost kažnjavanja podrazumijeva do 2 godine zatvora, društveno koristan rad ili novčanu kaznu[5]. U drugom slučaju moguće kazne su 2 do 4 godine zatvora, društveno koristan rad ili novčana kazna[6].

Imunitete i zastara
Članovi Parlamenta imaju imunitet i stoga ne mogu biti kazneno procesuiranii ukoliko nisu uhvaćeni na djelu ili ukoliko većina zastupnika u Parlamentu ne izglasa skidanje imuniteta.

Zastara za kršenje odredbi iz Zakona o financiraju političkih stranaka nastupa 4 mjeseca nakon što je prekršaj otkriven, te godinu dana nakon počinjena prekršaja. Za druge administrativne prekršaje rok zastare je puno kraći – 4 mjeseca od dana kada je prekršaj počinjen i/ili 4 mjeseca od dana kada je otkriven.

Za kriminalne radnje financiranja stranaka putem posrednika i krivotvorenje dokumenata zastara nastupa 2 godine nakon počinjenja djela, te 5 godina za manje ozbiljan prekršaj.

[5] U iznosu od 30 do 200 minimalnih mjesečnih plaća.
[6] U iznosu od 20 do 80 ili 40 do 60 minimalnih mjesečnih plaća.

Norveška

Političke stranke u Norveškoj stječu pravnu osobnost postupkom registracije, čime preuzimaju određena prava i obveze. Međutim, na izborima mogu sudjelovati i stranke/kandidati koji nisu registrirani, te u svom imenu mogu koristiti naziv „stranka“.

Zakonodavni okvir
Zakon o političkim strankama
Zakon o računovodstvu
Kazneni zakon

Zakon o političkim strankama odnosi se samo na registrirane političke stranke, a ne odnosi se na kandidate i neregistrirane grupe.

Javno financiranje
Ciljevi javnog financiranja su slijedeći: osigurati stabilno i pravedno financiranje političkih stranaka, ojačati povjerenje u političare, stranke i vladu općenito, te boriti se protiv korupcije.

Direktno javno financiranje na nacionalnoj razini omogućava se godišnje političkim strankama i organizacijama mladih, te stranačkim jedinicama i organizacijama mladih na općinskoj razini. Financiranje se temelji na broju glasova koju je nacionalna, općinska ili lokalna stranka ili njezina podružnica dobila na zadnjim izborima na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini.

Na nacionalnoj razini, političke stranke se mogu prijaviti Ministarstvu uprave za državnu subvenciju. Državne subvencije podijeljene su u dvije kategorije: potporu na osnovu glasova i osnovnu potporu.

Potpora na osnovu glasova dodjeljuje se na temelju glasova koje je politička stranka dobila na zadnjim izborima. Ne postoji prag za dobivanje ove vrste subvencije.

Osnovna potpora dodjeljuje se političkim strankama na nacionalnoj razini koje su na posljednjim nacionalnim izborima osvojile barem 2,5% glasova ili su imale bar jednog predstavnika u Parlamentu.

U 2008. godini otprilike 23 milijuna € podijeljeno je između 18 političkih stranaka, dok je potpora na osnovu glasova iznosila 8€ za glas na zadnjim parlamentarnim izborima, pri čemu je osnovna potpora iznosila ukupno 330,000€ po stranci (7 stranaka od njih 18 je u 2008. godini primilo osnovnu potporu).

Potpore na općinskoj i lokalnoj razini također se dijele na potporu na osnovu glasova i osnovnu potporu.

Političke stranke u Norveškoj su izrazito ovisne o financiranju od strane države na koje otpada čak 72% njihovog prihoda. Također, stranke su dobivena sredstva slobodne utrošiti na koji god način žele i u tome ih se ne nadzire.

Kao što je već navedeno, na izborima se mogu kandidirati i stranke koje nisu registrirane, te u slučaju da osvoje mjesto u Parlamentu također imaju pravo na određenu financijsku potporu kojoj je svrha pokriti troškove stranačkog parlamentarnog djelovanja.

Indirektno javno financiranje odnosi se na izuzeća iz poreza na dohodak (za neprofitabilne aktivnosti kao što su članarine, državne subvencije itd). Također, političke stranke, kao i druge nevladine organizacije, imaju pravo na određene porezne olakšice. Indirektno javno financiranje u obliku besplatnog emitiranja promidžbe političkih stranaka u Norveškoj ne postoji. Štoviše, političko reklamiranje na televiziji je zabranjeno.

Privatno financiranje

Privatno financiranje također podliježe određenim ograničenjima. Zabranjene su anonimne donacije, kao i donacije javnih agencija (agencije koje su pod kontrolom države ili druge javne agencije) i stranih donatora (osoba koje nisu državljani Norveške). Zakon o političkim strankama ni na koji način ne ograničava iznos i učestalost privatnih donacija i članarina. Na osnovu donacije političkoj stranci ne može se dobiti porezna olakšica.

Tranparentnost

Registrirane političke stranke podliježu Zakonu o računovodstvu, što znači da moraju pripremiti godišnje obračune ako ispunjavaju jedan od slijedećih uvjeta:

- u protekloj godini su imali vlasništvo veće od 2,2 milijuna €
- u protekloj godini su imali 20 ili više zaposlenih na puno radno vrijeme

Ako stranka ispunjava barem jedan od navedenih uvjeta obavezna je voditi knjigovodstvene knjige sukladno odredbama Zakona o računovodstvu, što znači da mora izrađivati godišnja financijska izvješća nad kojima će reviziju provesti registrirani revizor, te čuvati poslovne knjige, fakture i ostalu primarnu dokumentaciju u periodu od 10 godina (sekundarna dokumentacija čuva se 3,5 godina).

Također, stranke su obavezne svoja godišnja financijska izvješća kao i izvješća revizora podnijeti Registru (*Register of Company Accounts*) koji navedena izvješća daje na uvid javnosti (nakon podnošenja zahtjeva za uvid). Registar objavljuje informacije o prihodima stranki, kao i o izvorima prihoda, te imena donatora čije donacije premašuju zadani prag[7] na za to predviđenoj internetskoj stranici na kojoj su podaci dostupni u periodu od 5 godina. Nadalje, sve političke stranke i njihovi ogranci čiji je ukupan godišnji prihod bio veći od 1,100€ (ne računajući izvore javnog financiranja) dužne su podnijeti godišnji izvještaj o prihodu stranke Državnom zavodu za statistiku.

Spomenuti izvještaj mora sadržavati informacije o javnim subvencijama, prihodu od samostalnih stranačkih aktivnosti, te donacijama i internim transferima (transferi iz stranačkih ogranaka).

Stranke čiji je ukupan godišnji prihod bio manji od 1,100€ dužne su centralnom registru podnijeti izjavu o tome. Važno je naglasiti i da godišnja izvješća stranaka ne uključuju informacije o rashodima stranke. Donatori (bilo fizičke ili pravne osobe) nisu dužni svoje donacije prijaviti.

[7] 3,300 € u danoj godini na nacionalnoj razini, 2,200 eura na razini okruga, 1,100 € na općinskoj razini

Političke stranke koje ispunjavaju prije navedene uvjete za podlijeganje Zakonu o računovodstvu dužne su svoje financije dati na reviziju registriranom revizoru. Stranke imaju slobodu izabiranja revizora koji će provesti unutarnju reviziju.

Vanjski nadzor provode Vijeće za nadzor provedbe Zakona o političkim strankama (*Partilovnemnda)*[8] i Državni zavod za statistiku, ali navedena tijela nemaju pravnu moć za ispitivanje točnosti izvješća.

Političke stranke na koje se odnosi Zakon o računovodstvu dužne su pomoći javnim tijelima zaduženima za nadzor (što uključuje i poreznu službu) prilikom zahtjeva za uvid u računovodstveni sustav i materijale stranke, što uključuje i davanje na raspolaganje opreme i softvera. Na bilo čiji zahtjev stranke su također dužne dopustiti inspekciju svog računovodstva iz prethodnih godina.

Sankcije

Jedina sankcija propisana Zakon o političkim strankama je uskraćivanje državne potpore odnosno financiranja političke stranke od strane države. Vijeće za nadzor provedbe Zakona o političkim strankama može odlučiti o eventualnom uskraćivanju navedene vrste potpore i to na preporuku Ministarstva uprave ili na vlastitu inicijativu u slučaju da je stranka prekršila odredbe o prijavljivanju prihoda iz Zakona o političkim strankama.

Odredbe o kršenju računovodstvenih propisa nalaze se u i Kaznenom zakonu i u Zakonu o računovodstvu. Između ostaloga, fizička ili pravna osoba koja lažno svjedoči i pritom iznese netočne informacije o prihodu stranke ili njenog ogranka, podliježe novčanoj ili zatvorskoj kazni u trajanju od 2 godine.

Imunitet i zastara

Prema norveškom zakonu[9], imunitet nije predviđen za prekršaje koji se odnose na financiranje političkih stranaka.

Za eventualne kriminalne radnje u kontekstu financiranja političkih stranaka kao što su knjigovodstveni prekršaji, prijevara i korupcija, zastara nastupa nakon 2 (za manje knjigovodstvene prekršaje za koje se može izreći maksimalna kazna od jedne godine zatvora) ili 10 godina (za teže slučajeve korupcije koje se može izreći maksimalna kazna od 10 godina zatvora).

[8] Nezavisno administrativno tijelo izravno podređeno kralju Norveške; sastoji se od najmanje 5 članova koje imenuje kralj na period od 6 godina

[9] Odredba propisana Ustavom